

Vaikuttaako EU:n ennallistamisasetus suomalaiseen joulukuusiperinteeseen?

5.12.2022

Parhaillaan keskustellaan aktiivisesti EU:n ennallistamisasetuksen käytännön toimista ja vaikutuksista osana EU:n biodiversiteettistrategiaa. Kesäkuussa 2022 annetun asetuksen kautta tavoitteena on ennallistaa jopa 30 % maanosan maa- ja vesiekosysteemeistä.

Huoli luontokadosta ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ovat yhteisiä asioita. Tavoite on kääntää luonnon kehitys positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä. Ympäristöministeriön toimenpidelistalla mainitaan ainakin suo-ojien tukkiminen, joki- ja purouomien palauttaminen kohti luonnontilaa, laidunnuksen palauttaminen perinteisesti laidunkäytössä olleille alueille ja kuusten poistaminen lehdoista.

Kuusiperinne Suomessa vahva

Kun osa EU-maista on hävittänyt suurimman osan luonnonmetsistään, niin varsinkin Suomen metsät ovat osaltaan nousseet keskiöön ennallistamiskeskusteluissa. Tähän aikaan vuodesta keskusteluun on noussut myös suomalainen joulukuusiperinne ja ennallistamisasetuksen mahdolliset vaikutukset siihen. Perimätiedon mukaan joulukuusen isänä pidetään saksalaista Martti Lutheria. Saksassa joulupuu on jalokuusi, kun se Suomessa on metsäkuusi. Toki Suomessa jalokuuset ovat korvanneet kotimaisia kuusia.

Joulukuusella on ollut Suomessa vahva asema. Joulupuuseuran perinteisen laskelman mukaan kotitalouksistamme noin puolet on hankkinut jouluisen havupuun. Yli miljoona puuta on ostettu kotimaisilta viljelmiltä ja noin 300 000 kuusta hankittu omista tai sukulaisten metsistä. Joulupuumarkkinoiden arvo on

Suomessa ollut noin 30 miljoonaa euroa bruttona vuosittain.



Kuva. Margit Ristimäen lahjoittama joulukuusi SeAMK Ruoka-alan kahvihuoneessa (kuva: Risto Lauhanen).

Hiilinielut osa keskustelua

Ennallistamisen vaikutukset eivät ole kuitenkaan helppoja kysymyksiä, koska ne ovat kokonaisvaltaisia. Vaikkei EU:lla ole omaa metsäpolitiikkaa, niin ennallistamisasetuksen lisäksi mm. RED III -energiadirektiivi, taksonomialuokitus, Do not significant harm -periaate (DNSH) ja maankäyttösektorin hiilinielujen vahvistaminen vaikuttavat jatkossa muodossa tai toisessa myös metsien käyttöön. Ennallistamisen vaihtoehtoiskustannus voi olla metsien hiilinielun pienentyminen. Jos esimerkiksi ojitettu karu räme ennallistetaan metsän avohakkuulla, niin siltä osin metsien hiilinielu ja -varasto pienenevät.

Kun joulukuusen kaataa, metsään syntyy pieni hakkuuaukko. Viime aikoina on keskusteltu metsien hiilensidonnasta ja Suomen metsien kestävästä vuotuisesta hakkuumäärästä. Parisen vuotta sitten laskimme tavanomaisen kotikuusen sisältävän noin kilon hiiltä. Tämä määrä vastaa vajaan neljän kilon hiilidioksidimäärää.

Yhteenvetona kansallinen joulukuusiperinne merkitsee noin 1,5 miljoonaa kuusta ja vie metsästä vuosittain pois noin 6 miljoona ekvivalenttia hiilidioksiditonnia. Kohti vetytaloutta mentäessä on hyvä muistaa, että lisäksi puun kuiva-aineessa on noin 6 prosenttia vetyä.

Ennallistamisen vaikutusten arviointi tarpeen

Lehtojen osuus Suomen metsäalasta on vain noin prosentti. Kuusettuminen uhkaa lehtojamme mm. kaupunkirakentamisen lisäksi. Jotta esimerkiksi Ruissalon tammimetsät turvataan, pitää varovaisin metsänkäsittelyin hakata kuuset pois. Lehtojen kuusihakkuut ekosysteemin turvaamiseksi ennallistamistoimien osana lisäisivät myös kansallista joulukuusipotentiaalia.

Luonnonvarakeskus ja professori Anne Tolvanen ovat tehneet arvokasta työtä EU:n ennallistamisasetuksen tiekartassa. Luonnonvarakeskuksen mukaan tarvitaan lisää tietoa ennallistamisen luontotyypeistä ja sijainnista sekä ennallistamisen kustannusvaikutuksista. Maanomistajien kannustimet ja työllisyysvaikutukset on tärkeää arvioida huolella. Metsäsektorilla on tärkeä kansantaloudellinen vaikutus Suomessa edelleenkin. Lisäksi metsien hakkuuvuoto Suomesta ja EU:sta muihin maihin tulisi estää. Venäjän ja Ukrainan sotatilanteessa on tärkeää ottaa huomioon myös ruokaketjun ja energiasektorin huoltovarmuus ja omavaraisuus osana ennallistamistoimia.

Joulukuusiperinne kestävää

Suomalainen joulupuuviljely on toisaalla ekologisesti kestävää. Koska ennallistamisasetuksen jalkautus on kesken, ei tässä vaiheessa voida kaikilta osin arvioida sen lopullisia vaikutuksia kansalliseen joulukuusiperinteeseen. Joulukuusikaupassa ei ole kuitenkaan kysymys vanhojen luonnontilaisten metsien hävittämisestä. Vielä 1850-luvulla Suomen metsien pelättiin loppuvan voimaperäisen tervantuotannon, kaskeamisen ja laiduntamisen takia.

Tällä hetkellä kukaan ei väitä joulukuusiperinteen vaarantavan metsien kestävää kehitystä eikä heikentävän metsäluonnon monimuotoisuutta, koska on kyse juhlakauteen kuuluvista eduista ja etuoikeudesta. Toivottavasti tällaiset perinteet pysyvät jatkossakin ympäristönsuojelun ja ilmastopolitiikan ulkopuolella.

MMT Risto Lauhanen ja FT Kari Laasasenaho
SeAMK

Kirjoittajat ovat mukana muun muassa MMM:n Nappaa hiilestä kiinni -hankkeissa ja tutkivat esimerkiksi soiden jälkikäyttömuotoja muun muassa ennallistamisten osalta.